

Evropska konvencija o krajini

izvajanje v Sloveniji

REPUBLIKA SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Evropska konvencija o krajini – izvajanje v Sloveniji

Izdalo in založilo: Ministrstvo za okolje in prostor,
november 2008

Urednica: Jelena Hladnik, Ministrstvo za okolje in prostor
Besedilo: mag. Nataša Bratina Jurkovič, Allinea plus d.o.o.

Oblikovanje: Allinea plus d.o.o.

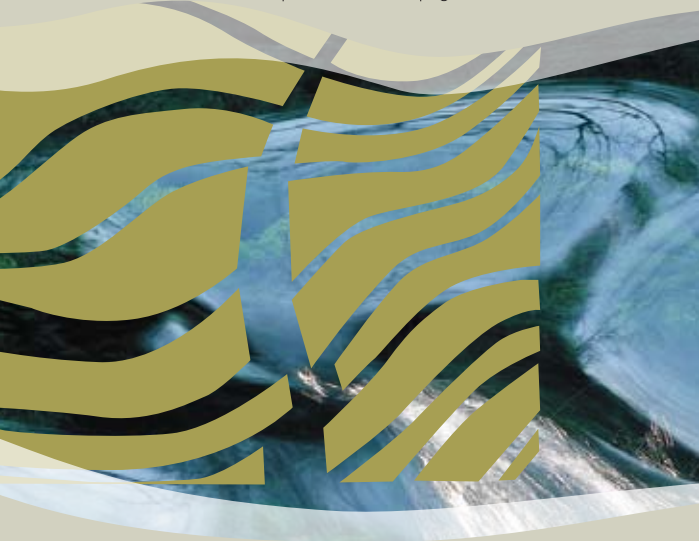
Lektoriranje: Optimus d.o.o.

Tisk: Schwarz d.o.o., Ljubljana

Naklada: 1000 izvodov

Brošura je objavljena na spletni strani MOP:

<http://www.mop.gov.si/>

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

712.2(497.4)(094.2)

BRATINA Jurkovič, Nataša
Evropska konvencija o krajini : izvajanje v Sloveniji /
[besedilo Nataša Bratina Jurkovič]. - Ljubljana : Ministrstvo za
okolje in prostor, 2008

ISBN 978-961-6392-60-0

1. Gl. sv. nasl.

242716672

Uvod

Zavedanje o krajinah kot vrednoti je postalo v zadnjem desetletju zelo izrazito. Krajina je prostor, v katerem prebivamo; s svojim ravnanjem in delovanjem ga vsak dan spreminjamo, negujemo in vzdržujemo. Krajina je odraz skupnega delovanja naravnih procesov in človekovih dejavnosti.

V razvitih deželah krajini posvečajo vse večjo družbeno pozornost. Razviti svet se vedno bolj zaveda, da je krajina omejen naravni vir in da predstavlja vrednoto, ki je pomembna za gospodarsko rast; je velik potencial za turizem in ustvarjanje delovnih mest. Krajina harmoničnih in skladnih razmerij je med človekovo dejavnostjo in ohranjeno naravo pomembna konkurenčna prednost. Predvsem izjemne in prepoznavne krajine predstavljajo in krepijo evropsko identiteto. Predstave, ki jih ima družba o krajini, pogojujejo tudi ravnanje z njo, kar vpliva na podobo krajin.

Zaradi intenzivnih družbenogospodarskih procesov in globalizacije se krajina hitro spreminja in postaja vse bolj poenotena. Izraz skrbi pred izgubo krajinskih vrednot in kvalitet, ki so pomembne za posameznika in celotno družbo; je nastanek Evropske konvencije o krajini. Nastala je na pobudo Odbora ministrov Sveta Evrope in je bila sprejeta leta 2000 v Firencah v Italiji.

Kaj je Evropska konvencija o krajini?

Evropska konvencija o krajini je mednarodni sporazum o varstvu, upravljanju in o načrtovanju krajin ter ozaveščanju javnosti o pomenu krajin.

Kako je nastala Evropska konvencija o krajini?

- Sprejeta je bila 20. oktobra 2000 v Firencah.
- Slovenija je konvencijo podpisala 7. marca 2001 in ratificirala 15. julija 2003.
- Konvencija je začela veljati 1. marca 2004, ko jo je ratificiralo več kot deset držav podpisnic.
- Konvencijo je do zdaj podpisalo 35 držav, od tega jo je ratificiralo 29 držav.

Pomen krajin

- Krajine imajo pomembno vlogo za kakovost bivanja posameznika in celotne družbe.
- Krajine imajo pomembno vlogo na kulturnem, ekološkem, okoljskem in na družbeno-socialnem področju.
- Krajine so ključni element biotske raznovrstnosti, naravnih vrednot in kulturne dediščine.
- Krajine so ključni element krajinske dediščine; predstavljajo in krepijo evropsko identiteto.
- Krajine so pomembne za razvoj gospodarskih dejavnosti, predvsem rekreacije in turizma.

Kaj je namen konvencije o krajini?

- Oblikovati temeljni okvir za zaščito krajinskih vrednot;
- obravnavati vse krajine: vsakdanje, izjemne in degradirane;
- ohraniti krajinsko dediščino v celotni Evropi;
- zagotoviti ljudem kakovost bivanja v mestnih okoljih in na podeželju z varstvom, razvojem in z upravljanjem krajlin.

Izhodišča za varstvo, upravljanje in za načrtovanje krajlin

- Kakovost in pestrost evropskih krajlin sta skupen vir.
- Krajina je ključna sestavina človekove in družbene blaginje, ki prispeva h kakovosti bivanja, k oblikovanju lokalnih kultur, utrjevanju evropske prepoznavnosti.
- Krajina je temeljna sestavina evropske naravne in kulturne dediščine.
- Njeno varstvo, upravljanje in načrtovanje so pravica in obveznost vsakogar.

Zakaj konvencija o krajini?

Krajine imajo pomembno vlogo za kakovost bivanja posameznika in celotne družbe; so ključni element krajinske dediščine. Predvsem izjemne krajine predstavljajo in krepijo evropsko identiteto. Razvoj poselitve, kmetijstva, gozdarstva, industrije, pridobivanja mineralnih surovin, infrastrukture, turizma, športa in rekreacije so vir velikih sprememb v prostoru in nemalokrat povzročajo izgubo krajinskih vrednot, krajinske pestrosti in s tem degradacije krajin.

Namen konvencije je oblikovati temeljni okvir za kompleksno obravnavo krajin in ohranitev krajinske dediščine v celotni Evropi. Konvencija podaja temeljne usmeritve za področje krajine, ki jih morajo države podpisnice upoštevati pri načrtovanju trajnostnega razvoja v okviru razvojnih politik, strategij, programov, s sektorskim in prostorskim načrtovanjem ter pri mednarodnem sodelovanju.

2 3

4

5

Kaj je cilj Evropske konvencije o krajini?

- Spodbujati varstvo, upravljanje in načrtovanje krajin;
- prepoznavati in ovrednotiti krajine ter usmerjati njihovo varstvo in razvoj;
- določiti skupno opredelitev terminologije, kot so pojmi krajina, krajinska politika, krajinsko načrtovanje;
- seznanjati in ozaveščati javnosti o pomenu in vrednotah krajin;
- izobraževati na področju politike, varstva, upravljanja in načrtovanja krajin;
- vzpostaviti evropsko sodelovanje pri reševanju vprašanj, povezanih s krajino.

Kaj je »krajina«?

Krajina je območje, kot ga zaznavajo ljudje in katerega značilnosti so dosežek delovanja in medsebojnega vplivanja naravnih in človeških dejavnikov. (Evropska konvencija o krajini)

Kaj je »krajinska politika«?

Krajinska politika pomeni izražanje splošnih načel, strategij in smernic pristojnih organov z javnimi pooblastili, na podlagi katerih se lahko sprejmejo posebni ukrepi za varstvo, upravljanje in za načrtovanje krajin. (Evropska konvencija o krajini)

Ključni poudarki Evropske konvencije o krajini

Cilj Sveta Evrope je, da med svojimi članicami doseže večjo enotnost za ohranjanje krajin, ki so njihova skupna dediščina. S konvencijo želi doseči zavedanje, da sta kakovost in pestrost evropskih krajin skupen vir in da si je treba skupaj prizadevati za njegovo varstvo, upravljanje in načrtovanje. V ta namen 5. b-člen konvencije vpeljuje nov instrument, ki je namenjen izključno varstvu, upravljanju in načrtovanju vseh krajin v Evropi, to je krajinsko politiko. Države članice želi spodbuditi k dejavnosti na področju krajin in vzpostaviti evropsko sodelovanje pri reševanju vprašanj, povezanih s krajino.

Varstvo krajin

V Evropski konvenciji o krajini izraz varstvo krajine pomeni izvajanje ukrepov za ohranjanje in vzdrževanje pomembnih ali značilnih lastnosti krajine; utemeljeni so z dediščinskimi vrednotami krajine, ki izhajajo iz njene naravne oblikovitosti in človekove dejavnosti.

Upravljanje krajin

Upravljanje krajine v Evropski konvenciji o krajini pomeni delovanje z vidika trajnostnega razvoja, ki naj zagotovi redno vzdrževanje krajine in usmerjanje ter usklajevanje sprememb, ki jih prinašajo družbeni, gospodarski in okoljski procesi.

Načrtovanje krajin

Krajinsko načrtovanje v Evropski konvenciji o krajini pomeni odločno, v prihodnost usmerjeno delovanje, tj. zato, da izboljšujemo, obnovljamo ali ustvarjamo krajine.

Varstvo, upravljanje in načrtovanje krajinj

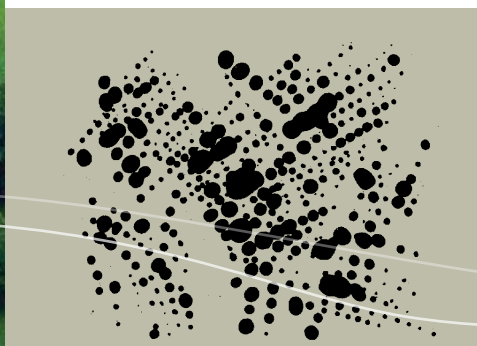
Varstvo krajinj je ukrepanje, ki se izvaja znotraj vnaprej določenih in izbranih območij. Za izvajanje varstva krajinj je treba najprej opraviti temeljito prepoznavanje in evidentiranje ter tipološko opredeljevanje krajinj na nacionalnem ozemlju, kar je osnova za vrednotenje krajinj. Merila za vrednotenje krajinj so opredeljena predvsem na podlagi morfoloških, strukturnih in simbolnih posebnosti ter ocene pričevalne vrednosti. Opredeljena območja, ki jih lahko označimo kot območja izjemnih krajinj, so pomembna za prepoznavnost in identiteto na nacionalni ravni in tvorijo nacionalno krajinsko dediščino.

Upravljanje krajinj pomeni zasnovane ukrepe za ohranitev značilnosti oziroma želenega stanja krajinj. Za krajinsko območje lahko pripravimo upravljalni načrt, s katerim opredelimo ukrepe, s katerimi usmerjamo dejavnosti in procese na tem območju, da bi dosegli vnaprej opredeljeno želeno stanje krajine.

Za krajinska območja, ki niso zavarovana, želeno stanje krajinj opredelimo v postopku krajinskega načrtovanja skozi krajinske načrte, sektorske načrte ali prostorske načrte, s katerim se določa namenska raba prostora.

Krajinsko načrtovanje je običajno del prostorskega načrtovanja, katerega cilj je določanje usklajene rabe prostora. Predmet krajinskega načrtovanja so vsi procesi medsebojnega delovanja med načrtovanimi posegi in vrednostnimi sistemi krajine. Pri tem krajinske značilnosti in identiteto krajinskih območij uporabimo kot eno izmed meril za umeščanje dejavnosti v prostor. Tako se lahko učinkovito optimizira oziroma uravnoteži dva temeljna, običajno med seboj nasprotujoča si interesa v družbenih postopkih odločanja o razvoju oziroma rabi in varstvu prostora.

Vse tri politike – varstvo, načrtovanje in upravljanje krajinj – se med seboj dopolnjujejo in povezujejo v enotno delovanje, kar je osnova za celovito izvajanje krajinske politike.

Izvajanje Evropske konvencije o krajini

Vsaka država pogodbenica konvencije se zavezuje, da izvajanje konvencije uskladi s svojo zakonodajo, ne da bi pri tem odstopala od določb konvencije.

Kakšne zahteve prinaša Evropska konvencija o krajini do držav podpisnic?

1. Na nacionalni ravni:

- krajine zakonsko priznati;
- prepoznavati in vrednotiti vse krajine (izjemne, vsakdanje in degradirane) na celotnem državnem ozemlju;
- določiti cilje kakovosti za krajine;
- uvesti instrumente, katerih cilji so: varstvo, upravljanje in načrtovanje krajine;
- oblikovati in izvajati krajinsko politiko;
- krajino vključiti v vse politike, ki lahko neposredno ali posredno vplivajo na krajino;
- določiti postopke za sodelovanje javnosti pri izvajanju krajinske politike;
- ozaveščati javnosti o vrednotah krajine in spodbujati izobraževanje, vzgojo.

2. Na mednarodni ravni:

- obravnavati krajine v mednarodnih politikah in programih;
- medsebojna pomoč in izmenjava informacij;
- spodbujanje skupnega prizadevanja za varstvo, upravljanje in za načrtovanje krajin;
- krepitev čezmejnega sodelovanja na lokalni in regionalni ravni ter nacionalni ravni;
- spremljanje izvajanja konvencije.

Nagrada Sveta Evrope za krajino

Odbor ministrov je 20. februarja 2008 sprejel Resolucijo o pravilih za podeljevanje nagrade Sveta Evrope za krajino (CM/Res (2008) 3), in sicer na podlagi 11. člena Evropske konvencije o krajini. Nagrada Sveta Evrope za krajino je častno priznanje v obliki diplome za postopek izvajanja konvencije na nacionalni ali večnacionalni ravni, katerega dosežki so učinkoviti in merljivi. Namen je spodbujati potencialne nagrajence, da zagotavljajo trajno varstvo, upravljanje in načrtovanje krajinskih območij; lahko so zgled drugim ozemeljskim skupnostim v Evropi. Nagrada Sveta Evrope za krajino se podeljuje na vsaki dve leti, prvič leta 2009. Za krajinsko nagrado na evropski ravni se bodo potegovali najboljši projekti, izbrani na nacionalni ravni.

Resolucija o pravilih za podeljevanje nagrade Sveta Evrope za krajino CM/Res (2008) 3

http://www.mop.gov.si/fileadmin/mop.gov.si/pageuploads/dokumenti/resolucija_slo.pdf

Resolution on the rules governing the Landscape Award of the Council of Europe CM/Res (2008) 3

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1253605>

11

Temeljna merila za podeljevanje nagrade Sveta Evrope za krajino so:

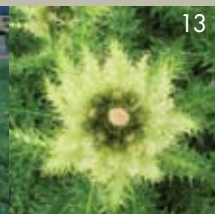
- trajnostni ozemeljski razvoj (projekt je del trajnostne razvojne politike);
- izkazovati mora okoljsko, gospodarsko, družbeno, prostorsko, kulturno in estetsko trajnost, preprečevati in odpravljati degradacije krajin, izboljševati in bogatiti krajino ter razvijati nove lastnosti);
- zglednost (kot primer dobre prakse, ki mu sledijo drugi);
- aktivno sodelovanje javnosti;
- ozaveščanje o pomenu in vrednotah krajine in spreminjanju krajin.

Priznanje oziroma nagrado se lahko podeli:

- lokalnim ali regionalnim skupnostim in njihovim združenjem, tj. nacionalnim skupnostim ali
- nevladnim organizacijam.

12

13

14

19

17

18

20

21

Konvencija v Sloveniji

Stanje krajin v Sloveniji

Slovenske krajine so po morfoloških značilnostih zelo raznolike, kar je posledica naravnih razmer, razgibane morfologije, različnih podnebnih območij in človekovih vplivov, tj. zlasti raba prostora, zgodovinski razvoj in različnost kulturnih okolij. Temeljna značilnost slovenskih krajin je zato velika pestrost in raznolikost krajinskih vzorcev. Krajino na splošno delimo na naravno, kulturno in na urbano.

Naravna krajina se razvija skladno z naravno dinamiko, bolj na odmaknjenih območjih, kjer je človekov razvoj omejen zaradi prevladujočih naravnih značilnost in dinamičnih naravnih procesov.

Za kulturno krajino je značilen mozaičen preplet gozda, kmetijskih krajinskih vzorcev in poselitvene strukture. Ponazarja tradicionalno kulturno krajino, ki je še posebej raznolika v povezavi z razgibanim reliefom. Drugačna je kmetijska kulturna krajina ravnin in velikih obdelanih površin, še zlasti, če je posledica intenzivnega kmetijstva.

Urbano krajino označujejo grajene strukture, ki pa se prepletajo z odprtim javnim prostorom in zelenimi površinami.

Posebno pozornost je treba nameniti degradiranim krajinam, ki ponekod nastajajo kot posledica različnih intenzivnih rab prostora.

22

Predstavitev krajinskih regij Slovenije

Alpske krajine

obsegajo območja severozahodne in severne Slovenije. Območje opredeljuje visokogorje, skalovit svet nad gozdno mejo in pod njo, svet gorskih trat in podov ter skromnega kmetijstva na planinskih pašnikih. Značilni so: ostanki ledeniških moren, redka in razpršena poselitev alpskih dolin, gozdnata pobočja, večji izravnani in poseljeni nanosi rek ter odmaknjene gorske planote.

Predalpske krajine

se raztezajo od skrajnega zahoda do vzhoda osrednje Slovenije in so najobsežnejša krajinska makroenota. Opredeljujejo jih hribovit, valovit ali razgiban planotast svet, rečne doline in obsežne naplavne ravnice, ki prehajajo v ravninski svet. Krajinsko je značilen izrazit kontrast med strnjenimi gozdovi, ki delujejo kot okvir, in odprtimi kmetijskimi površinami.

Subpanonske krajine

obsegajo severovzhodno in vzhodno Slovenijo. Značilni so: obsežne ravnine brez izrazitega obrobja, razgibana krajina, vinogradniško gričevje z majhnimi relativnimi višinskimi razlikami, doline v gričevju, vodotoki z obsežno obrežno vegetacijo in s poplavni ravninski gozdovi.

alpske krajine

23

predalpske krajine

24

subpanonske krajine

25

Krajske regije Slovenije

V Sloveniji razlikujemo pet osnovnih krajskih območij, ki jih opredeljuje predvsem podnebje in geološka osnova: alpske krajske, predalpske krajske, primorske krajske, kraške krajske notranje Slovenije in subpanonske krajske. (Regionalna razdelitev krajskih tipov Slovenije)

kraške krajske notranje Slovenije

26

primorske krajske

27

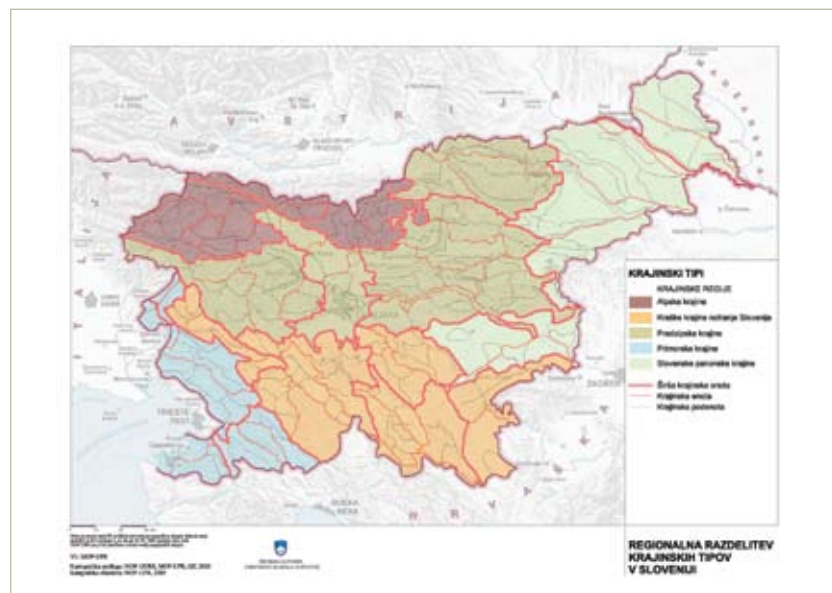
Kraške krajske notranje Slovenije

obsegajo veliko območje južno od Ljubljanske kotline, kraška območja na jugovzhodnem delu Slovenije in sredogorske kraške planote na zahodu. Prevladujejo najrazličnejši kraški pojavi, ki določajo oblikovitost in raznolikost površja na mikro- in makro ravni.

Primorske krajske

označujejo flišno gričevje, robovi kraških planot, drobna členjenost prostora, velik delež gozdov, kraška polja in planote ter morje z obalo. Kulturno krajino obalnega območja zaznamujejo vinogradi in sadovnjaki, terasno preoblikovana pobočja, obmorske ravnice, ponekod ostanki solin. Zaledje je gričevnato, s potoki po dnu dolin. Na severu regije primorskih krajsk je suh kraški planotast svet z značilno arhitekturo.

Karta 1: Značilni krajski vzorci Slovenije (Regionalna razdelitev krajskih tipov Slovenije, vir: MOP)

12 29

30

Kakovost slovenskih krajin

Slovenske krajine niso doživele sodobnih velikopoteznih preurejanj, ki bi odločilno spremenile krajinsko podobo. Za slovenske krajine so značilne sorazmerno velika pestrost, visoka stopnja naravne ohranjenosti in ohranjenost kulturnih sestavin krajine.

V zadnjem desetletju so slovenske krajine najbolj prizadeli veliki infrastrukturni posegi, kot so: gradnja avtocest, plinovodov, daljnovodov, napoveduje se tudi gradnja novih železniških koridorjev. Zlasti veliki infrastrukturni posegi močno vplivajo na strukturne značilnosti krajine in njene doživljajske kakovosti.

Opaznih je tudi veliko manjših razvrednotenj, kot so na primer: neurejeni ali slabo urejeni kamnolomi in gramoznice, glinokopi, pretirano regulirani vodotoki, ponekod neustrezni gradbeni posegi infrastrukture (veliki vkopi ali veliki nasipi), neustrezno izvedene melioracije, razpršena poselitev. Zelo obremenjene krajine so v dolinskih delih Slovenije, kjer se intenzivno strnejo vsi človekovi posegi.

Izvajanje konvencije v Sloveniji – priložnost in odgovornost

Slovenija je podpisala in ratificirala Evropsko konvencijo o krajini, ker je v veliki meri že izpolnjevala določila te konvencije in je te aktivnosti želela še nadgraditi. S tem je prevzela odgovornost, da bo izvajala krajinsko politiko skozi varstvo, načrtovanje in upravljanje krajine, da bo krajine zakonsko priznala in jih ovrednotila ter vključila v sistem izobraževanja in ozaveščanja javnosti.

V pravnem sistemu Slovenije uzakonjenih samostojnih krajinskih dokumentov ni, razen na izvedbeni ravni urejanja prostora kot načrt krajinske arhitekture. Krajinske vsebine se vključuje v prostorske in sektorske dokumente. Razvoj, varstvo in upravljanje krajine določajo predvsem dokumenti s področja urejanja prostora, ohranjanja narave, varstva kulturne dediščine in razvoja podeželja.

28

31

32

Prepoznavanje in vrednotenje krajine v Sloveniji

Slovenija je krajinsko izredno pester in raznolik prostor. Prav zaradi tega in pričakovani družbeno-gospodarskih vplivov ter mogočih sprememb v krajini kot posledice se je v Sloveniji zgodaj, precej pred nastankom te konvencije, pojavila potreba po tipološki opredelitvi vseh slovenskih krajin in njihovem vrednotenju.

Oblikovan je bil projekt Regionalna razdelitev krajinskih tipov Slovenije, v katerem so bili opisani krajinska območja, krajinski tipi ter vzorci; izdelale so se tudi usmeritve za načrtovalce po posameznih krajinskih regijah oziroma tipoloških enotah. Usmeritve izhajajo iz posebnosti krajinske zgradbe in pričakovanih procesov v krajini ter želenega stanja krajine. Naročnik projekta je bil Ministrstvo za okolje in prostor, Urad RS za prostorsko planiranje, izdelovalec Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Katedra za krajinsko arhitekturo. Projekt se je začel leta 1993 in končal leta 1997. Dosežki projekta so bili predstavljeni leta 1998 v publikaciji.

Temu projektu je sledila študija Izjemne krajine Slovenije (1996, dop. 1999), tj. projekt vrednotenja in opredelitve 93 izjemnih krajin kot najvrednejših in najbolj tipičnih krajin Slovenije, ki predstavljajo slovensko identiteto in ki so razpoznavne tudi v evropskem, v nekaj primerih pa tudi v svetovnem merilu. Temeljno prepoznavanje in vrednotenje krajin je bilo v Sloveniji izvedeno že pred nastankom Evropske konvencije o krajini.

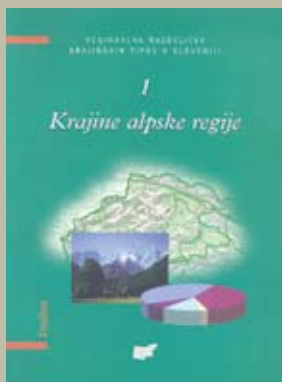
33

Regionalna razdelitev krajinskih tipov v Sloveniji (1998)

– inventarizacija in tipološka opredelitev vseh krajin Slovenije. Dosežek projekta je atlas krajin, v katerem je opredeljenih pet krajinskih regij, razdeljenih na tipološke enote z opisom krajinskih značilnosti in s krajinskimi vzorci. Podane so tudi usmeritve za načrtovanje krajin po krajinskih tipoloških enotah.

Cilj projekta:

- pripraviti gradivo za nacionalni prostorski načrt kot eno izmed strokovnih podlag za načrtovanje krajine;
- uveljaviti krajinsko varstvo z neposrednim opredeljevanjem izjemno kakovostnih krajinskih območij;
- uveljaviti posredno varstvo krajine z vnašanjem vednosti o krajinskih kakovostih v presoje ob različnih poseganjih v prostor;
- dati napotke vsem, ki posegajo v prostor, kako ravnati pri tem;
- izdelati splošne smernice za ravnanje v krajinskem prostoru.

Varstvo, upravljanje in načrtovanje krajin v Sloveniji

Tri politike - varstvo krajine, krajinsko načrtovanje in upravljanje krajine, ki jih nalaga Evropska konvencija o krajini - so bile v Sloveniji zastavljene že dolgo pred njenim sprejemom. V 70. letih prejšnjega stoletja je bila na področju urejanja prostora uveljavljena vrsta načrtov, ki so po vsebini in predmetu dela tudi krajinski dokumenti.

Načrtovanje razvoja in varstva ter upravljanja krajine v Sloveniji izvajajo tri ministrstva: Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za kulturo in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Pojem krajine je opredeljen v Zakonu o prostorskem načrtovanju (2007) z vidika prostorskega načrtovanja in v Zakonu o ohranjanju narave (2004), zlasti z vidika pomena, ki ga ima krajina za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Kulturne vidike krajine, ki so pomembni z vidika ohranjanja kulturne dediščine, opredeljuje Zakon o varstvu kulturne dediščine (2008). Poleg navedenih zakonov so za doseganje varstva in razvoja krajine pomembni tudi zakoni, ki krajino obravnavajo posredno: Zakon o graditvi objektov (2002, 2008), Zakon o gozdovih (2007), Zakon o kmetijstvu (2008), Zakon o kmetijskih zemljiščih (2003, 2008), Zakon o varstvu okolja (2004, 2008) in podzakonski akti s področij prostora, ohranjanja narave in okolja.

Karta 2: Izjemne krajine Slovenije (vir: MOP)

Izjemne krajine Slovenije (1999)

Izjemne krajine predstavljajo izbor redkih, enkratnih slovenskih krajin, ki izstopajo z eno ali več posebej vrednimi značilnostmi, kot so: edinstven vzorec rabe tal, značilna krajinska zgradba, skladna prostorska razmerja, ustrezen delež naravnih prvin, poseben naselbinski vzorec, značilni poudarki kot odraz svojevrstne zgradbe prostora.

Definicija »krajine« po Zakonu o prostorskem načrtovanju

Krajina je del prostora, katerega značilnost je prevladujoča prisotnost naravnih sestavin in je dosežek medsebojnega delovanja in vplivanja naravnih in človeških dejavnikov.

Definicije »krajine« po Zakonu o ohranjanju narave

Krajina je prostorsko zaključen del narave, ki ima zaradi značilnosti žive in nežive narave ter človekovega delovanja določeno razporeditev krajinskih struktur.

Definicija »kulturne krajine« po Zakonu o varstvu kulturne dediščine

Kulturna krajina je nepremična dediščina, ki je odprt prostor z naravnimi in ustvarjenimi sestavinami, katerega strukturo, razvoj in uporabo pretežno določajo človekovi posegi in dejavnosti.

34

16

35

36

37

38

Krajinsko načrtovanje je del prostorskega načrtovanja za načrtovanje prostorskih ureditev v krajini in zelenih struktur znotraj poselitvenih oziroma urbanih območij. (Zakon o urejanju prostora, 2002)

Področje urejanja prostora

Veliko zahtev in priporočil ter ciljev iz Evropske konvencije o krajini, kot so: varstvo, upravljanje in načrtovanje, je v Sloveniji že vključenih v prostorske dokumente na državni in lokalni ravni.

Vizija razvoja, varstva in upravljanja krajine je opredeljena v Politiki urejanja prostora Republike Slovenije in Strategiji prostorskega razvoja Slovenije.

Politika urejanja prostora republike Slovenije (2001) kot posebno nalogo poudarja ohranjanje značilnosti kmetijskih krajin in avtohtone poselitvene značilnosti pa tudi ohranjanje kmetijskega prostora in dejavno varstvo kulturne krajine. Ena izmed usmeritev je ohraniti podeželje kot kakovosten bivalni prostor, zato je treba razvoj na teh območjih usmerjati tako, da se ohranja krajinska in naselbinska dediščina ter zagotavlja čim bolj kakovostno usklajevanje med primarnimi in drugimi rabami prostora. Posebna pozornost je namenjena degradiranim krajinam, ki so posledica različnih intenzivnih rab prostora.

Strategija prostorskega razvoja Slovenije (2004) je osrednji strateški prostorski razvojni dokument, ki podaja temeljne cilje, prioritete in usmeritve za razvoj in varstvo slovenskega nacionalnega prostora. Kot enega izmed treh med seboj povezanih sistemov prostorskega razvoja poleg poselitve in infrastrukture vsebuje tudi razvoj krajine. Eden temeljnih ciljev prostorskega razvoja je ohranjanje in razvoj njegovih prepoznavnih značilnosti. Poleg ohranjanja kulturne dediščine in identitete slovenskih naselij so v strategiji opredeljena in določena »prepoznavna območja krajin na nacionalni ravni« (71 območij), kar je podlaga za nadaljnje prostorsko načrtovanje na lokalni ravni, turistične programe in oblikovanje varstvenih ukrepov.

Prostorski red Slovenije (2004) podrobneje opredeljuje pravila za načrtovanje na področju poselitve, infrastrukture in krajine. Ta veljajo za načrtovanje prostorskih ureditev in graditev objektov v krajini ob upoštevanju pravil za načrtovanje gospodarske infrastrukture in gradnjo objektov zunaj poselitenih območij. Pri načrtovanju v krajini je treba zagotoviti varstvo kulturne dediščine, varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, ohranjanje narave, ohranjanje izjemnih krajin ter kakovostnih prostorskih struktur, ki predstavljajo prepoznavnost krajine, upoštevanje zatečene rabe, funkcije in podobe krajine ter potencialov krajine za krepitev gospodarskih in socialnih koristi.

Načrtovanje krajinskih ureditev

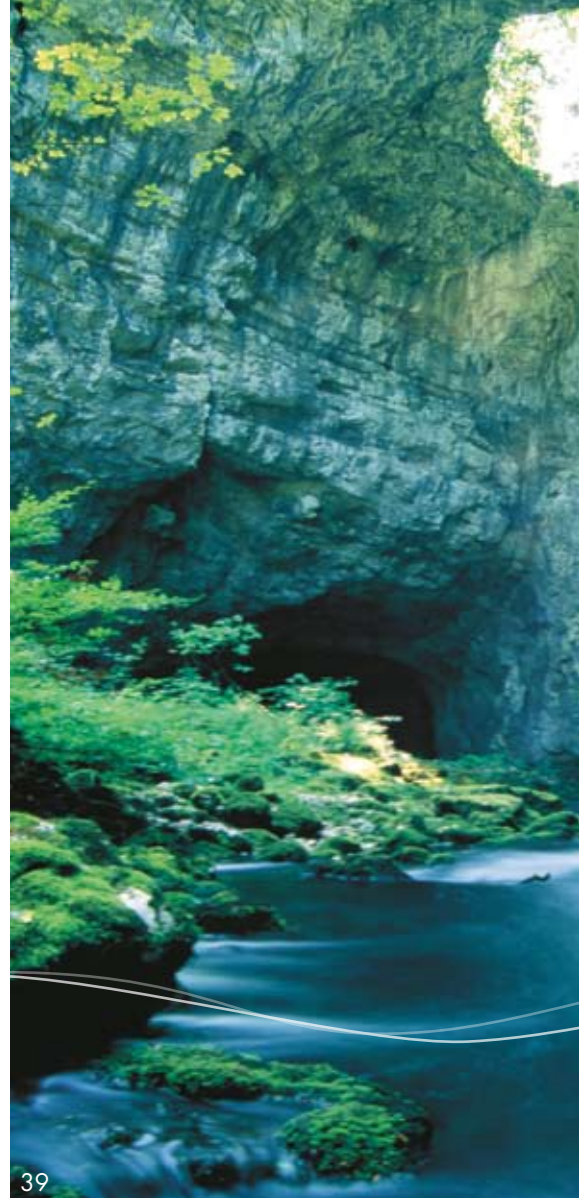
Načrtovanje krajine na izvedbeni ravni je opredeljeno v okviru Zakona o graditvi objektov, ki v 36. členu določa vrste načrtov, med njimi tudi načrte krajinske arhitekture. Ti so krajinska idejna zasnova, krajinski idejni načrti, krajinski izvedbeni načrti.

Za objekte v javni rabi ter tiste stavbe in prostorske ureditve, katerih investitor je država ali lokalna skupnost, je urbanistično-arhitekturne predloge treba pridobiti v okviru izvedbe javnega natečaja. V Pravilniku o natečajih so opredeljeni objekti arhitekture in krajinske arhitekture, za katere je obvezna izvedba javnega natečaja. Javni natečaj organizira investitor v sodelovanju s pristojno poklicno zbornico – Zbornico za arhitekturo in prostor Slovenije (ZAPS). Krajinski arhitekti tako lahko sodelujejo na natečajih za načrtovanje ureditev, predpisanih z natečajem, ali v komisiji kot člani žirije za izvedbo javnega natečaja v okviru zbornice.

Področje varstva okolja

Na področju varstva okolja se je na podlagi upoštevanja evropskega prava razvila vrsta instrumentov, imenovanih »okoljske presoje«, ki imajo za namen uresničevanje načel trajnostnega razvoja, celovitosti in preventive, vključevanje okoljskih vidikov v načrte in programe ter ugotovitev pomembnih vplivov načrtov in programov oziroma posegov na okolje oziroma zmanjšanje njihovih škodljivih vplivov in preprečitev izvajanja posegov, ki bi imeli lahko uničujoče vplive. Postopki celovite presoje vplivov na okolje so opredeljeni v Zakonu o varstvu okolja (2004, sprem. in dop. 2008), Zakonu o ohranjanju narave (2004) in v Zakonu o prostorskem načrtovanju (2007).

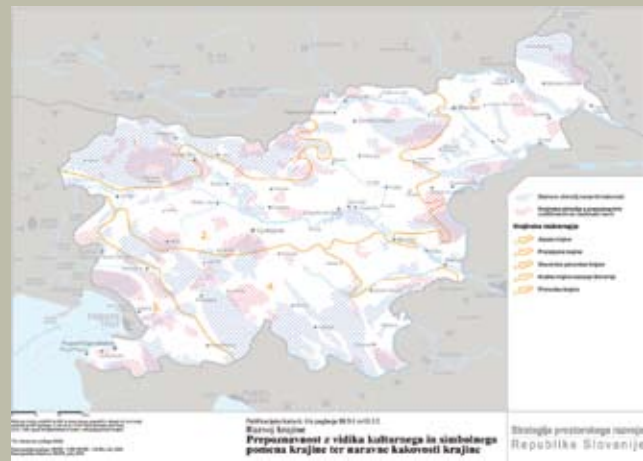
Ključno vlogo v postopku celovite presoje vplivov na okolje ima okoljsko poročilo, v katerem so opredeljeni, opisani in ovrednoteni verjetni pomembni vplivi izvajanja načrta ali programa na okolje, tj. vključno z oceno različnih variant, ki upoštevajo cilje uporabe načrta ali programa. Predstavljeni verjetni vplivi na okolje vključujejo vplive na biotsko raznovrstnost, prebivalstvo, zdravje ljudi, živalstvo, rastlinstvo, tla, vodo, zrak, podnebne dejavnike, materialne dobrine, kulturno dediščino skupaj z arhitekturno in arheološko dediščino, krajino ter na medsebojna razmerja teh dejavnikov.

39

40

Karta 3: Prepoznavna območja Slovenije (vir: MOP)

Krajinska območja s prepoznavnimi značilnostmi na nacionalni ravni tvorijo območja, ki vključujejo prepoznavne in reprezentativne dele slovenske krajine z dobro ohranjenimi krajinskimi sestavinami, zlasti pa so to območja izjemnih krajin z redkimi ali enkratnimi vzorci krajinske zgradbe in prostorsko poudarjena kulturna dediščina z visoko pričevalno oziroma spomeniško vrednostjo, v kombinaciji z izjemnimi oblikami naravnih prvin oziroma naravnimi vrednotami. (Strategija prostorskega razvoja Slovenije)

Prepoznavnost krajine oblikujejo pestra kulturna krajina, arheološka, stavbna in naselbinska dediščina ter naravne vrednote z izrazitimi in s prepoznavnimi lastnostmi, ki tvorijo kulturni in simbolni pomen ter doživljajsko vrednost krajine. (Strategija prostorskega razvoja Slovenije)

Področje ohranjanja narave

Zakon o ohranjanju narave (2004) krajino obravnava kot eno izmed zvrsti naravnih vrednot. Opredelitev krajine kot naravne vrednote predstavlja podlago za ohranitev bistvenih lastnosti krajinskih vrednot s pomočjo varstvenih ukrepov. Zakon o ohranjanju narave v 35. členu krajino obravnava tudi kot element biotske raznovrstnosti, in sicer skozi pojem krajinske pestrosti, ki je za ohranjanje biotske raznovrstnosti zelo pomembna.

Na podlagi Zakona o ohranjanju narave je postavljen tudi sistem smernic in pogojev za usmerjanje sektorskega načrtovanja. Te določajo, da se posegi na območjih narave načrtujejo in izvajajo tako, da se med drugim tudi ohranjajo značilnosti krajine, ki so pomembne za ohranjanje biotske raznovrstnosti in krajinskih naravnih vrednot. Ohranjanje krajinske pestrosti je v Strategiji ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji (2001) opredeljeno kot ukrep za doseganje biotske raznovrstnosti.

Naravni parki v Sloveniji

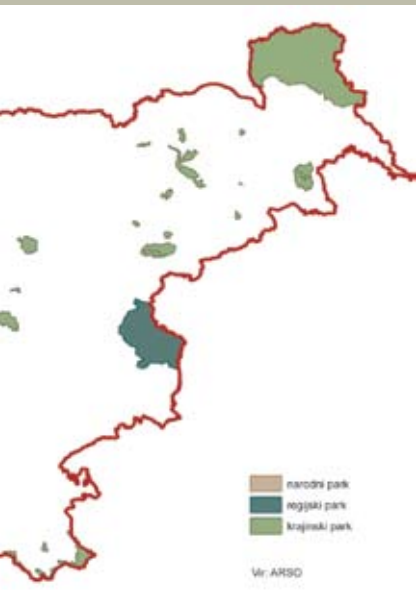

43

Karta 4:
Zavarovana območja
naravnih parkov Slovenije,
stanje nov. 2008
(vir: MOP, ARSO)

Ker je Slovenija dežela sorazmerno velike naravne ohranjenosti, imamo v evropskem omrežju NATURA 2000 skoraj 36 % slovenskega ozemlja, v omrežju naravnih parkov pa 11 % slovenskega ozemlja. Danes imamo v Sloveniji en narodni park, tj. Triglavski narodni park, tri regijske parke, tj. Kozjanski regijski park, Notranjski regijski park, Regijski park Škocjanske jame in triinštirideset krajinskih parkov. V procesu ustanavljanja sta Regijski park Kamniško-Savinjske Alpe in Krajinski park Radensko polje.

Področje kulturne dediščine

Temeljna vsebina in cilj varstva kulturne dediščine, s tem pa tudi kulturne krajine sta vzdrževanje in obnavljanje dediščine, preprečevanje njene ogroženosti, predstavljanje dediščine javnosti in razvijanje zavesti o njenih vrednotah. Zakon o kulturni dediščini (2008) v 3. členu definira »kulturno krajino« kot nepremično dediščino, ki je odprt prostor z naravnimi in ustvarjenimi sestavinami, katerega strukturo, razvoj in uporabo pretežno določajo človekovi posegi in dejavnost.

Območje kulturne krajine se lahko vpiše v register dediščine, kadar ima kot celota vrednote dediščine in je medsebojno dovolj povezana, da sestavlja topografsko določljivo celoto nepremične dediščine.

Kulturna krajina, ki je pomemben del prostora, predstavlja vir za razumevanje zgodovinskih procesov, pojavov in njihove povezanosti z zdajšnjo kulturo in ki dragoceno prispeva h kulturni raznolikosti, se lahko razglasi za spomeniško območje.

Dodaten instrument varstva, ki ga je uvedel novi Zakon o kulturni dediščini, je razglasitev na podlagi sporazuma, ko se vlada in občina dogovorita za skupno ohranjanje območja s sporazumom. K sporazumu, ki obsega obveznosti in pravice podpisnikov glede varstva, oživljanja, razvojnega načrtovanja, urejanja prostora in izvajanja mednarodnih pogodb, lahko pristopijo drugi subjekti, ki imajo na območju pomembne razvojne naloge ali pristojnosti. Na podlagi določil Zakona o varstvu kulturne dediščine je postavljen tudi sistem zagotavljanja varstva v postopkih priprave in sprejemanja prostorskih aktov z izdelavo smernic in mnenj ter pri posegih v varovane vrednote z izdajo kulturnovarstvenih pogojev in soglasij.

Če se pripravlja izvedbeni prostorski akt za prenovo območja, ki je varovano območje kulturne krajine, je treba pripraviti konservatorski načrt za prenovo, ki utemelji varovane vrednote, opredeli njihove razvojne potenciale in ranljivost ter določa varstvene usmeritve, kako pristopiti k ohranjanju z vzdrževanjem, s preurejanjem ali z upravljanjem.

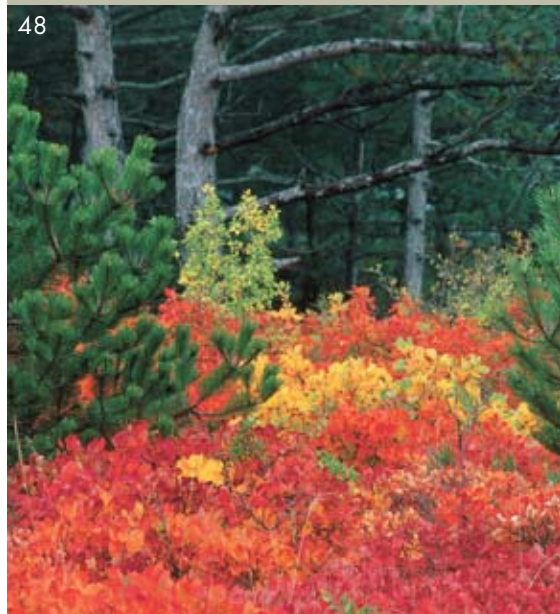
Pri načrtovanju in izvajanju posegov v kulturno krajino velja varstveni režim, ki predpisuje ohranjanje naslednjih krajinskih značilnosti: krajinsko zgradbo in prepoznavno prostorsko podobo, vzorce poselitve v krajini, razmerja med odprtim prostorom in naselji, tradicionalno rabo zemljišč in vzorce parcelacije, značilno vegetacijo, prostorske dominante in panoramske poglede, oblike terena, spominska obeležja, grobišča in pokopališča ter ostanke struktur. Pri vrtnoarhitekturni dediščini je treba ohranjati zasnovo, oblikovane elemente in pritikline.

Področje kmetijstva in gozdarstva

Gozdovi in kmetijska zemljišča so zaradi velikega obsega in prostorske razporeditve najpomembnejše krajinske prvine. Tradicionalno kmetovanje je povzročilo nastanek določenih tipov kmetijskih kulturnih krajin, od katerih je veliko uvrščenih med izjemne krajine. Gospodarjenje z gozdovi in s kmetijskimi zemljišči odločilno vpliva na ohranjanje številnih krajinskih vzorcev in ohranjanje kakovostnih krajin.

Razvoj kmetijstva in gozdarstva določa kmetijska politika. Evropska Skupna kmetijska politika daje poudarek večnamenski vlogi kmetijstva, ki ohranja okolje, naravne in kulturne potenciale. Na podlagi Zakona o kmetijstvu (2008) in Odločbe sveta o strateških smernicah skupnosti za razvoj podeželja (Uredba sveta 1698/2005, ki je bila sprejeta v Evropskem parlamentu) je bil pripravljen Program razvoja slovenskega podeželja 2007-2013, ki med drugim določa tudi izboljšanje okolja in podeželja in ima za cilj ohranjanje kulturne kmetijske krajine, ohranjanje kmetijstva v območjih z neugodnimi razmerami za kmetovanje, spodbujanje do okolja prijaznih kmetijskih praks in izboljšanje dobrega počutja domačih živali.

48

49

50

51

52

Zakonodaja na področju varstva, upravljanja in načrtovanja krajine

Mednarodni in evropski predpisi

Zakon o ratifikaciji Konvencije o varstvu Alp (Alpska konvencija) (MKVA)	Ur.l. RS 19/1995
Zakon o ratifikaciji Konvencije o biološki raznovrstnosti (MKBR)	Ur.l. RS 7/1996
Direktiva 2001/42/ES Evropskega parlamenta in Sveta Evropske unije o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje	Official Journal L 197 27.07.2001
Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o krajini (MEKK)	Ur.l. RS 74/2003
Protokol o izvajanju Alpske konvencije iz leta 1991 o varstvu narave in urejanju krajine	Ur.l. RS 123/2003

Izvedbena zakonodaja in programski dokumenti na državni ravni

zakoni

Zakon o urejanju prostora (ZureP-1)	Ur.l. RS 110/2002
Zakon o ohranjanju narave (ZON-UPB2)	Ur.l. RS 96/2004
Uredba o okoljskem poročilu in podrobnejšem postopku celovite presoje vplivov izvedbe planov na okolje	Ur.l. RS 73/2005
Zakon o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt)	Ur.l. RS 33/2007
Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o graditvi objektov (ZGO-1B)	Ur.l. RS 126/2007
Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1)	Ur.l. RS 16/2008
Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o varstvu okolja (ZVO-1B)	Ur.l. RS 70/2008

programski dokumenti

Politika urejanja prostora Republike Slovenije	sklep vlade 20.12.2001
Ocena stanja in teženj v prostoru Republike Slovenije	sklep vlade 20.12.2001
Odlok o strategiji prostorskega razvoja Slovenije (OdSPRS)	Ur.l. RS 76/2004
Uredba o prostorskem redu Slovenije	Ur.l. RS 122/2004

Posredna zakonodaja in programski dokumenti na državni ravni, ki se navezujejo na vsebine krajine

zakoni

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o gozdovih (ZG-B)	Ur.l. RS 110/2007
Zakon o kmetijstvu (Zkme-1-UPB1)	Ur.l. RS 45/2008
Zakon o kmetijskih zemljiščih (ZKZ-UPB1))	Ur.l. RS 55/2008
Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o vodah (ZV-1A)	Ur.l. RS 57/2008
Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o rudarstvu (ZRud-B)	Ur.l. RS 68/2008

programski dokumenti

Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji	sklep vlade 17.12.2001
Nacionalni program varstva okolja - Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja 2005-2012 (ReNPVO)	Ur.l. RS 2/2006
Operativni program - program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2007-2013	sklep vlade 11.10.2007
Program razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007-2013 (PRP 2007-2013)	sklep vlade okt. 2008

56

Pristojnosti države – sodelovanje in partnerstvo

Ministrstvo za okolje in prostor je odgovorno za izvajanje konvencije v Sloveniji. Ministrstvo pokriva področja prostora, okolja in ohranjanja narave. Ministrstvo aktivno sodeluje z drugimi resorji, katerih načrti in programi vplivajo na stanje, razvoj in na varstvo krajin v Sloveniji, jih obvešča o aktivnostih na področju izvajanja konvencije ter se dogovarja glede skupnih aktivnosti.

Druga področja so:

- kulturna dediščina
 - kmetijstvo in gozdarstvo
 - transport in infrastruktura
 - energetika, turizem
 - regionalni razvoj
 - izobraževanje in znanost
 - civilna družba
- Ministrstvo za kulturo;
Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano;
Ministrstvo za promet;
Ministrstvo za gospodarstvo;
Služba vlade RS za lokalno samoupravo in regionalni razvoj;
Univerza v LJ, Univerza v MB, Univerza na Primorskem, Univerza v NG;
Nevladne organizacije s področja krajine, narave, varstva okolja, kulture in prostorskega načrtovanja.

57

Mednarodno sodelovanje

Mednarodno sodelovanje obsega izmenjavo izkušenj med državami podpisnicami konvencije prek mednarodnih strokovnih konferenc in delavnic. V obdobju od uveljavitve konvencije do danes so bile osredinjene na določeno problematiko, ki je pomembna v procesu izvajanja konvencije. Vsako srečanje je podkrepljeno z izdajo zbornika s strokovnimi prispevki. Večina dogodkov in strokovnih srečanj se je odvijala v okviru Sveta Evrope v sodelovanju s posameznimi državami podpisnicami konvencije.

25

Mednarodna delavnica »Krajina in družba« izvedena v Sloveniji, 2006

Ministrstvo za okolje in prostor in Svet Evrope sta v sodelovanju z Ministrstvom za kulturo in Univerzo v Ljubljani, Oddelkom za krajinsko arhitekturo Biotehniške fakultete, Društvom krajinskih arhitektov Slovenije in pod pokro-

viteljstvom Mestne občine Ljubljana organizirala mednarodno konferenco z naslovom Krajina in družba, tj. kot 4. redno srečanje delavnic za izvajanje Evropske konvencije o krajini. Dvodnevna mednarodna konferenca je potekala 11. in 12. maja 2006 v Ljubljani. Program je bil izveden v okviru štirih tematskih delavnic, tj.: Inventarizacija in vrednotenje krajin, Družba in zagotavljanje kakovostnih krajin, Varstvo in upravljanje krajin za družbo, Družba in zagotavljanje kakovostnih krajin. Sklepi mednarodne konference in vsi prispevki so zbrani v zborniku Krajina in družba. Organizirana je bila tudi strokovna ekskurzija, namenjena spoznavanju slovenskih krajin v soorganizaciji Parka Škocjanske jame in Občine Loški Potok.

Poročanje o izvajanju Evropske konvencije o krajini

Izvajanje konvencije spremlja Konferenca Sveta Evrope za Evropsko konvencijo o krajini, ki je organizirana na vsaki dve leti. Na konferenci predstavniki vseh držav podpisnic konvencije poročajo o izvajanju konvencije v svoji državi. Zadnja konferenca Sveta Evrope za Evropsko konvencijo o krajini je potekala marca 2007 v Strasbourgu.

Svet Evrope je poleg ustnega poročanja na konferenci uvedel tudi pisno poročanje na podlagi enotnega vprašalnika o izvajanju konvencije, tj. Poročila o izvajanju konvencije. Izpolnitev vprašalnika zavezuje vse države podpisnice Evropske konvencije o krajini.

Poročilo o izvajanju konvencije v Sloveniji je bilo izpolnjeno v letu 2007 in posredovano Svetu Evrope ter je objavljeno na spletni strani Sveta Evrope. Ker se vsebine vprašalnika ne nanašajo samo na delo Ministrstva za okolje in prostor, ki pokriva prostorsko načrtovanje, ohranjanje narave in okolje, ampak tudi na Ministrstvo za kulturo in Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo in prehrano ter na področje izobraževanja, ki ga pokriva Univerza v Ljubljani za področja krajinske arhitekture, arhitekture in geografije, je bil vprašalnik o izvajanju konvencije v Sloveniji pripravljen v sodelovanju z vsemi navedenimi ustanovami.

Nacionalna poročila o izvajanju konvencije so dostopna na spletni strani Sveta Evrope:

http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/Source/Conventions/Landscape/T-FLOR_2007_7rev.pdf.

Svet Evrope je v sodelovanju s posameznimi državami podpisnicami konvencije organiziral številne delavnice, konference in seminarje, ki so osvetlili ključna vprašanja o izvajanju konvencije.

Celoten seznam konferenc, delavnic in nacionalnih seminarjev ter gradiva z delavnic so dostopni na spletnih straneh Sveta Evrope, Evropska konvencija o krajini:

http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/Conventions/Landscape/meetings_en.asp#TopOfPage

Krajinski arhitekt je strokovnjak, ki se ukvarja s prostorskim načrtovanjem in oblikovanjem krajine. Krajinski arhitekt ima znanja pomembna za usklajevanje različnih razvojnih in varovalnih interesov v prostoru, za načrtovanje rabe prostora, varstva okolja, varstva narave, kulturne dediščine, ter za urbanistično načrtovanje in oblikovanje krajinskih ureditev.

Priporočila za izvajanje Evropske konvencije o krajini

Priporočila za izvajanje Evropske konvencije o krajini (Guidelines for implementation of the European Landscape Convention) so bila izdelana leta 2007, obravnavana na Konferenci Sveta Evrope za Evropsko konvencijo o krajini in sprejeta na Odboru ministrov 6. februarja 2008.

Povezava na spletno stran Sveta Evrope, kjer je objavljen dokument Priporočila za izvajanje Evropske konvencije o krajini:

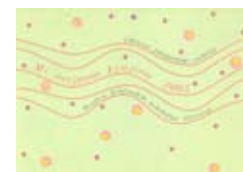
Recommendation of the Committee of Ministers to member states on the Guidelines for the implementation of the European Landscape Convention, CM/Rec(2008) 3: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1246005>.

Vključevanje javnosti

Javnost se v Sloveniji v postopke priprave prostorskih aktov in načrtov upravljanja z naravnimi viri lahko vključuje preko predpisanih postopkov javne razgrnitve.

Vedno bolj pa se v ozaveščanje javnosti vključujejo tudi nevladne organizacije. Na področju ozaveščanja odnosa do krajine je posebej aktivno Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, ki organizira in izvaja domače in mednarodne strokovne konference in srečanja, delavnice, razstave in projekte ter izdaja strokovne zbornike.

Društvo krajinskih arhitektov Slovenije je med drugim v letih 2004-2005 izvedlo poseben projekt izobraževanja in ozaveščevanja »Mi urejamo krajino«. Namen projekta je bil širjenje znanja o krajinah, spoznavanje slovenskih krajinj, spodbujanje otrok in odraslih k opazovanju okolja in zaznavanju kakovosti krajine ter s tem k razvijanju ozaveščenega odnosa javnosti do krajine, prostora in okolja.

Izobraževanje

Velik pomen za vključevanje krajine v prostorsko in drugo načrtovanje v Sloveniji ter ozaveščanje ima Univerza v Ljubljani, saj je bil že v 70. letih prejšnjega stoletja uveden redni visokošolski dodiplomski študij krajinske arhitekture na Biotehniški fakulteti v Ljubljani na Oddelku za krajinsko arhitekturo. Pozneje je bil uveden še podiplomski študij. S tem je bilo zagotovljeno šolanje kadrov, ki strokovna znanja s področja varstva in urejanja krajine uveljavljajo v javni upravi (državni in lokalni) in gospodarskih družbah.

Kako naprej?

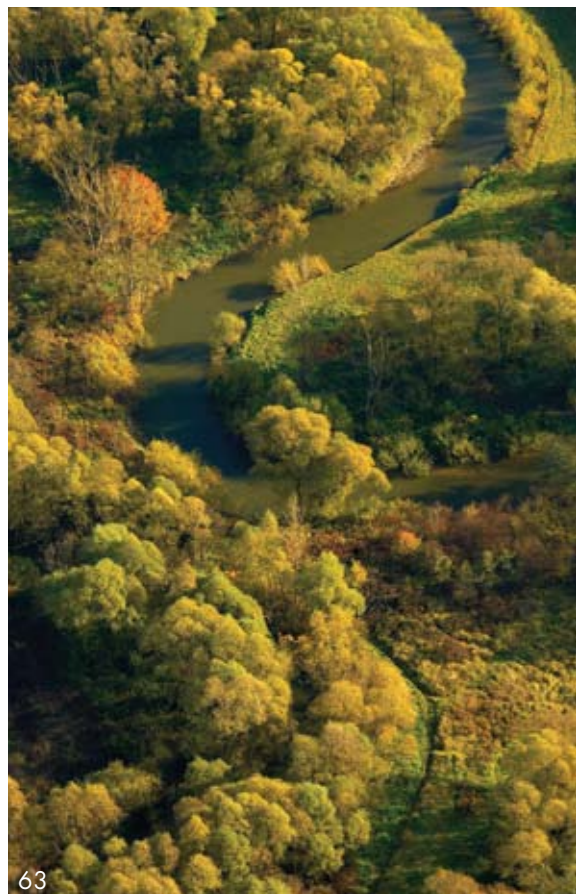
Kakovostne krajine so nedvomno eden izmed pogojev in spodbud za razvoj različnih dejavnosti, saj na eni strani predstavljajo potencial za njihov razvoj, na drugi strani pa povečujejo identiteto območja, prijetnost vidnega zaznavanja območja in s tem željo po prebivanju v določenem okolju. Kakovostna krajina je notranji potencial krajine, ki ga lahko posamezna območja izkoristijo pri razvoju družbe in konkurenčnega gospodarstva.

V prihodnje je treba več pozornosti namenjati vključevanju krajinskih vsebin v prostorsko načrtovanje ter politike in programe posameznih resorjev. Treba bo opredeliti več mehanizmov in instrumentov, s katerimi bi planske, načrtovalske in varstvene mehanizme lahko uresničevali. Veliko mehanizmov je v pristojnosti sektorja za kmetijstvo, ohranjanje narave in varstvo kulturne dediščine. Poiskati je treba boljše sistemske rešitve za medresorsko usklajevanje in celovito upravljanje krajin.

Na strateški ravni je treba opredeliti zeleno stanje krajin v Sloveniji in krajino enakovredno obravnavati v prostorskon načrtovalskih procesih.

Aktivno vključevanje javnosti, še posebej vključevanje krajevnega prebivalstva v formalne postopke, bi omogočalo večji in ustvarjalnejši vpliv javnosti na pomembne prostorske odločitve. Učinkovito sodelovanje javnosti pa bo mogoče le ob angažiranem ozaveščanju javnosti in izobraževanju.

Ker sta usklajevanje interesov v prostoru in skladna namenska raba prostora temeljna namena krajinskega načrtovanja, je le-ta osnovni instrument za doseganje kakovostne krajine. Temeljna načela krajinskega načrtovanja so: celovitost, predvsem z vidika interdisciplinarnega pristopa do reševanja problema, upoštevanje okoljskih, socialnih, ekonomskih, kulturnih in prostorskih vidikov razvoja in varstva, transparentnost prostorskih rešitev, sodelovanje z različnimi javnostmi pri oblikovanju in sprejemanju rešitev. Krajinsko načrtovanje torej ustvarjalno povezuje razvojne potrebe z mehanizmi varovanja v funkcionalen in harmoničen urbani ter naravni prostor, v kakovostno krajino.

63

64

Društvo krajinskih arhitektov Slovenije (DKAS)

je strokovno združenje krajinskih arhitektov in drugih strokovnjakov, ki se ukvarjajo z urejanjem prostora in varstvom okolja. Delo krajinskih arhitektov sega na različne ravni in področja prostorskega načrtovanja, raziskovanja in izobraževanja. Društvo je bilo ustanovljeno leta 1992. Krajinski arhitekti se v okviru društva zaznavno in ustvarjalno, kritično in včasih tudi polemično odzivajo na dogajanje v prostoru in na družbene spremembe, ki se odražajo tudi v krajini. Pri tem se navadno povezujejo s sorodnimi organizacijami in iščejo načine za učinkovito posredovanje v načrtovalsko in bivanjsko prakso. Društvo dosledno zavzema aktivno držo v procesu sprejemanja prostorske, gradbene, okoljske in druge sektorske zakonodaje, sodeluje s stanovskimi društvi in z Zbornico za arhitekturo in prostor Slovenije. DKAS je član evropske zveze krajinskih arhitektov - EFLA, ki je del svetovne zveze - IFLA. Člani DKAS so z uspešnim delom v praksi, udeležbo na veliko natečajih, s publicistično dejavnostjo in z orga-nizacijo strokovnih srečanj pomembno prispevali k prepoznavnosti krajinske arhitekture v Sloveniji. Posamezniki člani strokovno in poslovno delujejo tudi v mednarodnih okvirih. Za svoje projekte so člani DKAS prejeli več vidnejših nagrad.

Spletna strani društva:
<http://www.dkas.si>

Trajekt je spletni portal za vzpodbujanje prostorske kulture. Namenjen je vsem, ki so zaradi različnih razlogov povezani z urejanjem prostora in ustvarjanjem prostorske kulture. Trajekt ponuja prostor za objavo prispevkov, ki se dotikajo prostorske kulture, tj.: življenja v naseljenem prostoru, arhitekture, krajinske arhitekture, urbanizma, oblikovanja in drugih s tem povezanih tem. Trajekt s prispevki in komentarji vzpodbuja tekočo in utemeljeno strokovno komunikacijo.

Cilji spletnega portala Trajekt:

- Vzpostavlja neodvisno kritično, problemsko in raziskovalno obravnavo oblikovalskih, socialnih, materialnih in drugih fenomenov, ki se tičejo prostorske kulture.
- Skrbi za kroženje informacij in izpostavljanje vsakdanjih strokovnih problemov in vprašanj.
- Povezuje strokovno javnost in druge zainteresirane javnosti.
- Širi znanje, spodbuja izmenjavo izkušenj in podira tabuje.
- Skrbi za povezovanje s sorodnimi ustanovami v svetu.

Spletna stran Trajekta:
<http://www.trajekt.org>

Serija petih plakatov Krajine Slovenije nastala v okviru projekta Mi urejamo krajino (vir: DKAS)

Sklep

Evropska konvencija o krajini je priložnost za celovito obravnavanje krajin in njihovo vključevanje v načrtovalske procese, tj. razvojne in varstvene. Konvencija nam nudi možnosti in daje osnovo za izboljšanje uveljavljene prakse in operativnejše medsektorsko sodelovanje ter spodbujanje aktivnega vključevanja javnosti pri obravnavi krajinskih vsebin, ozaveščanju o pomenu in vrednotah krajin in ustreznega upravljanja za doseg želenega stanja kulturnih krajin. Tako bomo lahko ohranili identiteto krajin kot našo dediščino in s tem prepoznavnost prostora v Sloveniji in Evropi.

65

30

Stik:

Predstavnica Slovenije za Evropsko konvencijo o krajini je:
Jelena Hladnik, Ministrstvo za okolje in prostor
Dunajska 48, 1000 Ljubljana

telefonska št.: 01/309 45 60 ali 01/478 74 00

e-naslov: jelena.hladnik@gov.si

spletna stran MOP: <http://www.mop.gov.si/>

Seznam ustanov, ki delujejo na področju krajin in izvajanja Evropske konvencije o krajini

Organizacije v Sloveniji:

Ministrstvo za okolje in prostor; <http://www.mop.gov.si/>

Ministrstvo za kulturo; <http://www.mk.gov.si/>

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano; <http://www.mkgp.gov.si/>

Ministrstvo za promet; <http://www.mzp.gov.si/>

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta; <http://www.bf.uni-lj.si>

Oddelek za krajinsko arhitekturo; <http://web.bf.uni-lj.si/ika/index.htm>

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo; <http://www.arh.uni-lj.si/>

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta; <http://www.ff.uni-lj.si>

Oddelek za geografijo; <http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/index.html>

Nevladna organizacija v Sloveniji:

Društvo krajinskih arhitektov Slovenije - DKAS; <http://www.dkas.si/>

Mednarodne organizacije:

Svet Evrope/Council of Europe; <http://www.coe.int/>

UNESCO; <http://portal.unesco.org/>

ISOCARP; <http://www.isocarp.org/>

ICOMOS; <http://www.icomos.org/>

UNEP; <http://www.unep.org/>

IUCN; <http://www.iucn.org/>

Mednarodne nevladne organizacije:

Civilscape - Non governmental organisations for the European Landscape Convention; <http://www.civilscape.org>

EFLA - European Foundation of Landscape Architecture; <http://www.efla.org/>

IFLA - International federation of Landscape Architects; <http://www.iflaonline.org/>

ELAN - European Landscape architecture Network Le Notre; <http://www.e-lan.org/>

ELASA - European Landscape Architecture Students Association; <http://www.elasa.org/>

Seznam držav, ki so podpisale Evropsko konvencijo o krajini (stanje 24. 11. 2008)

- Države, ki so podpisale in ratificirale Evropsko konvencijo o krajini (29 držav):

Armenija, Bolgarija, Ciper, Češka, Danska, Finska, Francija, Hrvaška, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Makedonija, Moldavija, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugalska, Romunija, San Marino, Slovaška, Slovenija, Španija, Turčija, Ukrajina, Velika Britanija.

- Države, ki so podpisale konvencijo in so v fazi priprave ratifikacije konvencije (6 držav):

Azerbajdžan, Grčija, Malta, Srbija, Švedska, Švica.

Evropska konvencija o krajini

Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o krajini (Ur.l. RS, št. 74/2003); <http://www.konvencije.mop.gov.si/krajina.pdf>

Izvirnik v angl. jeziku: http://www.konvencije.mop.gov.si/krajina_ang.pdf

Seznam strokovnih konferenc in delavnic, ki so bile izvedene v Sloveniji na temo varstva in razvoja krajine:

- Tipološka klasifikacija krajine, Typological Landscape Classification, Krajinska tipologija, mednarodni posvet, Ministrstvo za okolje in prostor – Urad RS za prostorsko planiranje, Biotehniška fakulteta – Inštitut za krajinsko arhitekturo, Ljubljana, 1993
- Načrtovanje in izbor variant daljinskih cest s poudarkom na presojah vplivov na okolje, Načrtovanje avtocest, Mednarodni seminar, Ministrstvo za okolje in prostor – Urad RS za prostorsko planiranje, Biotehniška fakulteta – Inštitut za krajinsko arhitekturo, Portorož, 23.-25. maj, 1994
- Oblikovanje avtocestnega prostora, Designing Landscape along Motorways, Načrtovanje avtocest, Mednarodni seminar, Ministrstvo za okolje in prostor – Urad RS za prostorsko planiranje, Biotehniška fakulteta – Inštitut za krajinsko arhitekturo, Portorož, 1.-3. december, 1994
- Aktualna dejavnost stroke, Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, Lendava, 1994
- Varstvo narave zunaj zavarovanih območij, Nature Conservation outside protected Areas, mednarodna konferenca ob evropskem letu varstva narave, Ministrstvo za okolje in prostor – Urad za prostorsko planiranje in Biotehniška fakulteta – Inštitut za krajinsko arhitekturo, Ljubljana, 9. in 10. november 1995
- Vode in varstvo narave, Ministrstvo za okolje in prostor – Uprava RS za varstvo narave, Ljubljana, 23. marec 1995
- Degradacije v prostoru, Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, Topolšica, 27. in 28. oktober 1995
- Urejanje odprtega prostora v urbanem okolju na ravni planskih in prostorsko izvedbenih projektov, Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, november 1996
- Okoljska vzgoja in izobraževanje – pot k spremembam, Ministrstvo za okolje in prostor – Uprava RS za varstvo narave, Ljubljana, 8. marec 1996
- Presoja vplivov kot načrtovalski postopek za varstvo okolja, Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, Ljubljana, 1997
- Strmca, Varstvo kulturne krajine, Conservation of cultural Landscape, ELASA 98, mednarodna delavnica, 17. 7.-25. 7. 1998
- Prostorsko planiranje na državni in regionalni ravni, mednarodni strokovni posvet ob 30. obletnici organiziranega prostorskega planiranja v Sloveniji na državni ravni (1968-1998), Ministrstvo za okolje in prostor – Urad RS za prostorsko planiranje, Bled, 1998
- Voda – raba, varovanje, oblikovanje, Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, Čateške Toplice, november 1998
- Kulturna krajina v dinamiki razvoja in varstva, Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, Portorož, november 1999
- Narava v mestu, strokovni posvet, Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, Ljubljana, 2000
- Etika urejanja prostora, Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, Rogaška slatina, 2001
- Krajinsko planiranje v dobi globalizacije, mednarodni strokovni posvet, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo in Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, Portorož, november 2002
- Poletna krajinsko arhitekturna šola, Skupni program Univerze v Ljubljani in Univerze Ohio, 15. junij – 27. julij 2003
- Krajinska arhitektura med danes in jutri, Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, 30. in 31. januar 2004
- Mi urejamo krajino – strokovni posvet Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, 5. november 2004
- Projekt Mi urejamo krajino – serija plakatov Krajine Slovenije, strokovni posvet, likovno-fotografski natečaj za otroke vrtcev in osnovnih šol – Društvo krajinskih arhitektov Slovenije v sodelovanju z MOP, september 2004 – maj 2005,
- Pomen strokovnih podlag pri izdelavi prostorskih aktov – strokovni posvet, Društvo krajinskih arhitektov Slovenije – 14. april 2005
- Krajina in družba, mednarodna konferenca, Ministrstvo za okolje in prostor in Svet Evrope, 11.-13. maj 2006, Ljubljana
- Odprti javni prostor: načrtovanje, upravljanje, vzdrževanje – mednarodna konferenca, Društvo krajinskih arhitektov Slovenije, Ljubljana 10.-11. april 2008

Seznam avtorjev fotografij

Stanko Mravljak: fotografija na naslovnici

Matevž Lenarčič: fotografiji na notr. strani platnic

arhiv DKAS, Javni natečaj MUK za vrtce in OŠ:
38, 58, 59, 60, 61

arhiv Oddelek za kraj. arh, Biot. fakult.: 36, 50

arhiv MK, INDOK center: 46

Jože Borišek: 29

Stanka Dešnik: 10, 25

Lojze Drašler: 22, 32, 57, 62

Branka Hlad: 47

Albert Kolar: 44

Matevž Lenarčič: 2, 6, 7, 9, 11, 14, 15, 16, 17, 21,
23, 26, 27, 28, 33, 34, 39, 42, 45, 48, 49, 55, 56,
63, 64

Matej Lipar: 18, 19, 20, 30

Ivan Marušič: 4

Alenka Mihorič: 3, 13, 54

Stanko Mravljak: 1

Andrejina Nardin: 51, 53

Filip Pesek: 43

Marko Prem: 8, 40, 52

Marko Simić: 12, 31, 35, 37

Andrej Šegula: 5

Davorin Tome, arhiv MOL: 65

Piktogrami in grafike so študijsko gradivo,
prispevek Oddelka za krajinsko arhitekturo,
prof. L. Drašler

Krajina je prostor, ki ga določajo fizične in naravne prvine ter družbene razmere. Na razvoj krajine vplivajo različni naravni procesi, ki povzročajo njeno nenehno spreminjanje in človek, ki izrablja prostor za poselitev, kmetijstvo, industrijo, energetiko, športne in za rekreacijske površine ter s tem oblikuje raznovrstne kulturne krajine. Prepoznavne in izjemne krajine so nacionalna identiteta in krajinska dediščina.